

lónak tekinti.) E támogatás azonban sok esetben elmarad, mégpedig nem csak a nagykövetségek, hanem a magyar kulturális intézetek részéről is. Tévedés volna, ha ennek okát főleg az emberi gyarlóságban látnánk. Sokkal inkább arról van szó, hogy az egyéni munkavállaló státusában álló – s persze a független értelmiségi manírjaitól sem mindig idegenkedő – lektorok teljesen kívül esnek az említett külképviseletek feladat- és hatáskörén. Az érintett minisztériumoktól viszont joggal várható el, hogy megteremtsék az eredményes külföldi kulturális jelenlét feltételeit – ezen belül rendezzék kiküldött vendégoktatóink és a külföldi magyar kulturális intézetek, valamint a nagykövetségek kapcsolatát. Egyedül ettől, nem pedig eseti, s egyénekhez kötődő jó szándéktól, vagy kiváltságoktól várhatjuk e régi probléma megoldását.² Tudomásom szerint e megállapodások előkészítése megkezdődött. Az érintett problémák megoldását egyelőre a meglévő intézmények közötti együttműködés javításával kereshetjük.

A hungarológia fejlesztéséről

BAKOS ISTVÁN

Köszönöm a meghívást, és köszöntöm a Konferencia résztvevőit. Érdeklődéssel olvastam a Hungarológia legújabb számában megjelent írásokat, különösen a hungarológiai fejlesztési elképzelésekről szóló három írást, amelyek mindegyikét értékelném, de arra most nincs idő. Ezért csak néhány fontos, de a tanulmányokban nem említett tényre és tervre szeretném felhívni a figyelmet, amelyek talán az anyag végleges kidolgozása során hasznosíthatók lesznek.

Mindenekelőtt emlékeztetem a jelenlévőket arra, hogy a hungarológia intézményrendszerének és hazai háttérbázisának megújításáról 1991 szeptemberében kormányelőterjesztést készítettünk, amelynek tervezetét a Szegeden tartott III. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus augusztusban megtárgyalta és kiegészítette. Ebben az anyagban főként a külföldi magyar intézetek és egyetemi hungarológiai tanszékek és oktatóik-kutatóik helyzetének javítását, az ő munkájukat segítő hazai háttérbázis

² A külügy- és a kulturális miniszter már 1999-ben együttes utasításban szabályozta a nagykövetségek és a kulturális intézetek együttműködését. E rendelkezés jó példát szolgáltat arra, hogy eltérő célú és jellegű képviseletek tevékenységét miképpen lehet autonómiájuk megőrzése mellett is összehangolni.

összehangoltabb működését, anyagi bázisát szándékoztunk fejleszteni. Javaslatot tettünk a magyarságtudomány hazai intézményrendszerének és szolgáltató intézményeinek megerősítésére és koordináltabb működtetésére, a Hungarológiai Tanács funkcionális átszervezésére és egy tekintélyes pénzforrással rendelkező ún. Collegium Hungaricum Közalapítvány létrehozására. Az előterjesztés előkészítésében olyan jeles szakemberek, köztisztviselők vettek részt, mint Jankovics József a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság akkori főtitkára, Entz Géza akkor a HTMH államtitkára, Kiss Gy. Csaba akkor a Magyarságkutató Intézet egyik vezető munkatársa, Kósa László a magyarságtudomány egyik legelismertebb hazai művelője, aki velem együtt társelőterjesztő volt, és közreműködött Pap Margit akkori munkatársam is. Mint ismeretes, akkor ez az előterjesztésünk, fejlesztési elképzelésünk két tárca, a Külügyminisztérium és a Művelődési és Közoktatási Minisztérium közötti hatalmi és koncepcionális harc áldozatává vált. A külföldi magyar intézeteket ugyanis – a Rákosi-korszak gyakorlatát feltámasztva – a Külügy a saját felügyelete alá kívánta vonni. A Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériuma és az OMFBC tárcánk elképzelését támogatta, az MTA, a PM és a Miniszterelnöki Hivatal felemás módon viszonyult a kérdéshez, s az ügy végül megfeneklett.

A mai államigazgatás képviselői számára talán nem lenne érdektelen, hogy az egykori tapasztalatokon okulva, az akkori előterjesztés hasznosítható elemeit beépítve készítenék el az újabb fejlesztési koncepciót. Ennek elősegítésére szeretném a figyelmükbe ajánlani a *Magyar Felsőoktatás* 1991/6–7. számát, amelyben a hungarológia fejlesztéséről szóló előterjesztést, Kissné Pap Margit hungarológiai történeti áttekintésével együtt közöltük. Különösen szeretném felhívni a figyelmet a határozati javaslat 2. pontjára, amely úgy vélem, ma legalább olyan aktuális, mint volt akkoriban; nevezetesen a hungarológiai munkát támogató Collegium Hungaricum Közalapítvány létrehozására, az intézeti alkalmazottak, illetve a lektorok státuszának és fizetésének rendezésére, valamint a Nemzetközi Hungarológiai Központ megerősítésére.

Ugyancsak szeretném emlékeztetni a résztvevőket arra, hogy 1998. augusztusában a Nemzetközi Hungarológiai Központ éves konferenciáját a *Magyar kultúra külhoni műhelyei a harmadik évezredben* című, négynapos tanácskozássorozat keretében az MVSZ-szel közösen tartotta, ahol külön szekció foglalkozott (Pap Margit és Sárközy Péter vezetésével) „A külföldi magyar egyetemi oktató- és kutatóhelyek, tanszékek, lektorátusok helyzete, jövőbeni feladataik, fejlesztési lehetőségeik” témával, amely-

nek összegező beszámolóira az új FIDESZ-vezette kormány külügyi, kulturális és oktatási államtitkára is reflektált a plenáris ülésen, amely a *Magyar Figyelő* 1998 szeptemberi számában olvasható. Ez alkalommal a külhoni magyarok és a külföldi magyar intézmények kapcsolatának és együttműködésének fejlesztése került előtérbe. Sajnos a három tárgyalt tanulmány egyike sem említi e két alkalmat és az ott körvonalazódó fejlesztési elképzeléseket, holott az alátámasztaná javasolataik jórészét, talán erősítené a kormányzati szándékokat is.

Úgy vélem, az Országos Széchényi Könyvtár, a MTA, a Magyar Rádió, a MTV és a DUNA TV mellett a Nemzeti Tankönyvkiadó is méltán sorolható a külföldi hungarológiai műhelyek rendszeres hazai szolgáltatói, a Nemzetközi Hungarológiai Központ munkáját támogató partnerek közé. Ajánló jegyzékek, katalógusok, mutatóanyagok küldésével és az Internet révén is igyekeztünk hozzájárulni az Önök munkájához, informálásához. Ezért is tartanám fontosnak és mielőbb megvalósítandónak a Nemzetközi Hungarológiai Központ honlapját, amelynek közvetítésével jelzéseket kaphatnánk többek között a szak- és a tankönyvigényeikről is. Addig is míg az megvalósul, szívesen látjuk Önöket a Nemzeti Tankönyvkiadó honlapjának (www.ntk.hu) olvasói között, ahol tájékozódhatnak kiadványainkról, közölhetik igényeiket, kívánságaikat, megrendeléseiket is. Köszönöm a szót és a figyelmet.

Hungarológia kisebbségben, avagy nemzetiségi magyarságtudomány (?)

BÁNYAI JÁNOS

(Feltételezés) Ha a mai tanácskozás egyik feladata „a hungarológia fogalmának újragondolása”, és e kijelölt feladat most, tíz teljes évvel a rendszerváltozás után több szempontból is igazán sürgetőnek látszik, természetesen nem kerülhető meg az eddigi tapasztalatok számbavétele. Az ún. „előzmények” ugyanis legtöbbször nem pusztán kezdeményezések, ötletek, jó, de teljesületlen elgondolások, hanem figyelmet érdemlő eredmények is, amelyekből a „hungarológia fejlesztéséhez” akár fontosnak is mondható tapasztalatok adódhatnak. Ezért, gondolom, érdemes odafigyelni a „hungarológia” külföldi, ha úgy tetszik, „határon túli” értelmezésére, akár az „ottani”, remélhetőleg csak egyszerű tájékozatlanságból (?) számon tartott, pusztán „kihagyott” teljesítményeire is.